

Van spijkerbult naar vlinderheuvel

- puin - hoop -

Willy Leufgen

Een donjon, trappen, terrassen, spannende nauwe paadjes, muren, allerlei zitplekken, een vennetje, hoogteverschillen van ruim drie meter, een mooi torentje, een brug in aanbouw: er ontstaat iets heel bijzonders in de zuid-oosthoek van de toekomstige Oase-tuin. De afgelopen anderhalf jaar stapelde een groep van gemiddeld vier vrijwilligers ruim dertig ton materiaal, zoals bakstenen, stoepranden, tegels, dakpannen, leiplaten, stammetjes, turven, kluiten en stobbes. Aangevuld met zand, klei en mergelkalk wordt zo langzaam een (wilde) plantentuin gerealiseerd van 10 x 20 m met een enorme variatie aan hoogteverschillen, grondsoorten, exposities en vochtigheid. Bij de onlangs begonnen beplanting laten wij ons leiden door: waard- en nektarplanten voor (dag-)vlinders, muurflora uiteraard en bos- en klimplanten langs en onder de hagen, die twee kanten van de heuvel omzomen.

Twee dagen zoeken naar mooie stenen

Het begon allemaal met een bult klei, uitgegraven uit het nabije moeras en later bedekt met een laag zand. Grote waterpartijen waren aangelegd, veel bomen en struiken geplant, berm, graslanden en akkertjes ingezaaid. Wat te doen met zo'n gunstig gelegen hogere plek in de tuin?

Al gauw kwam het idee op hier een mooie, spannende stenen heuvel, intensief beheerd en met attractieve soorten beplant, aan te leggen.

Via Oase riepen we mensen op overtoellig materiaal voor ons te reserveren. Lies Begheyn uit Berg en Dal zorgde voor de eerste lading van ca. 1000 kalkrijke stenen van een voormalig

schuurtje, zelf vonden we via een tip van Willem Iven een prachtadres in Deest, enkele dorpen verderop langs de Waal gelegen. Hier ligt op het terrein van steenfabriek Vogelensangh een gigantische berg van tientallen soorten ouderwetse, ongebruikte maar afgekeurde stenen die we voor een symbolisch bedrag mochten uitzoeken.

Rond Sinterklaas 1995, bij temperaturen ruim onder het vriespunt kruiden Paul van Eerd, Hubert Bastiaens, Ruud Harmsen en ondergetekende ca. 10 ton uitgezochte, mooie stenen in een gereedstaande container. Twee koude dagen van zoeken, sjouwen, kruien, uitkieperen. Flink wat bouw materiaal was dus gauw gevonden en vlakbij de heuvel werd een depot aangelegd.

Op excursie naar steenrijke omgevingen

Vlak voor de kerst 1995 bezochten we de ecologische tuinen in het Arnhemse Spijkerkwartier en de buurnatuurtuin in de Nijmeegse wijk Bottendaal. Inspiratie opdoen, in 'oude' steentuinen kijken hoe het een en ander technisch in elkaar zit. Ondanks de ijzige koude noteerden we ijverig wat ons beviel of minder beviel, keken we naar constructies, het gebruikte materiaal en bij een afsluitend borreltje of pilsje werd door Paul van Eerd het allereerste schetsje op een klein bierviltje getekend.

Tekenen, boetseren en dan maar stapelen

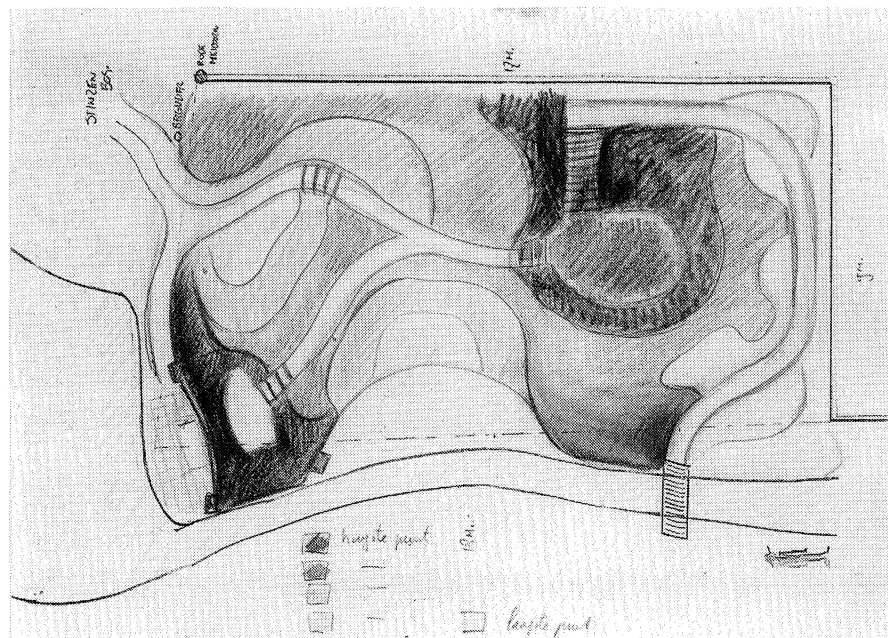
Tijdens de eerste werkdag van 1996 werd het terrein goed uitgemeten en opgetekend en begon iedereen aan z'n droomschets: zo stel ik me de "Spijkerbult" (zo heette de bult toen) idealiter voor.

Een aantal elementen kwam in alle tekeningen terug: een spannend padenpatroon, rust- en uitzichtpunten, grote hoogteverschillen, mooie trappen.

Op een van de volgende winteravonden probeerden we vervolgens met klei - daar leven we tenslotte op - een derde dimensie aan het geheel te geven. We probeerden zoveel mogelijk ideeën in klei vorm te geven.

Op de volgende werkdag bracht iedereen zijn verbeteringsvoorstellen in, tot dat een maquette gereed was, waar een ieder enthousiast over was.

We werden beloond voor onze ijver: begin van het jaar werd een oude betonnen vloer met stenen muurtjes eron-

Sterk verkleinde tekening van de gedroomde vlinderheuvel van Ruud Harmsen

Het torentje is bijna klaar, de eerste planten zitten in de grond foto: Marianne van Lier

der in het voormalige gymzaaltje van ons klooster gesloopt. Een container vol mooie oude stenen stond voor onze deur, en we konden voorkomen, dat deze zijn normale bestemming bereikte: een puinverwerkingsfabriek in Nijmegen. En bij Loes van der Meij in Malden mochten we een vrachtje dakpannen e.d. komen halen.

Nu hadden we dus nog eens 10 ton stenen, grint, oude betonbrokken en dakpannen.

Met de container vol stenen etc. begonnen we dan maar gelijk met de opbouw van een soort donjon of plompe uitzichttoren. De stenen en 'mooie' betonbrokken stapelden we buitenom, de rest werkten we als fundament naar binnen. Prima recycling en een eerste uitzichtpunt over het moeras en de vijver.

Hoogteverschillen, koninklijke zitplekken, terrassen en een vennetje
Paul van Eerd voelde hierna de aanranding de diepte in te werken. Hij groef een ongeveer 10 meter lang pad tot in een uithoek van de tuin en stapelde samen met anderen tegelijkertijd een soort 'rots' de hoogte in. De hoogteverschillen werden haast wel duizelingwekkend en het eerste 'kloosterkind' werd met een touwladder gesignaleerd. De ecologische tuin in het Spijkerviertel met zijn grote hoogteverschillen en spannende, donkere 'dieptepunten' en tips van Ben Veld speelden hierbij natuurlijk ook een rol.

In de hoek van het diepste punt bouwde Paul ook nog een stenen zitbank met uitzicht op de hoge steenbult.

Twee trappen vanuit de diepte openden dan de toegang naar de 'hoogvlakte'. Maar hiervoor moesten Ruud Harmsen en ik eerst trottoirbanden e.d. in de omgeving bijeenprokkelen. Na enkele maanden waren twee trappen gereed. Boven op de heuvel ontstond op het hoogste punt een pleintje met zitplekken van natuursteen (de Koningstoel) en een riant uitzicht.

Een verbindend pad tussen donjon en koningstoel werd door Hubert uitgegraven en mooi met stenen muren om-

zoomd. Kleine kinderen kunnen er niet of nauwelijks over heen kijken en vinden de tuin dan ook al gauw erg leuk en sprookjesachtig.

Daarna werden de 'wijn'terrassen' aan de voorkant, de zuidkant van het geheel aangelegd: vijf plantterrassen met kleurrijke stenen muurtjes als afscheiding en gevuld met verschillende soorten grond en een hoogteverschil van ca. twee meter. Veel mergelkalk ligt hier; een cadeautje van de gemeente Arnhem, na een tip van Ben Veld. Aan de voet van het geheel legde Ruud een mooi pleintje van siertegels en bakstenen aan, omzoomd door grote stoepbanden en tegels als zithoek en gelegen vlakbij de beek die langs de zuidkant van het bouwsel loopt. Ook liggen er veel mooi gestapelde dakpannen - afgelopen zomer op een late avond voor de slopershamer ergens in ons dorp gered.

En toen kregen we van Luc, een medebewoner van het klooster een aardige lading oude, droge turven. Ooit isolatiemateriaal en nu dus de bodem voor een hooggelegen vennetje, dat ik boven op de heuvel aanlegde. Rubberfolie hadden we nog over van de vijver, dakpannen camoufleren de randen en turf en zand op de oevers van het toekomstige vennetje bieden een goede groeikans voor b.v. Spaanse ruiter, beenbreek en zonnedauw.

Het vennetje blijft na vulling met tientallen gieters water tot nu toe zwart en algenvrij. Het blijkt wel van het begin

Leiplatenreliëf voor de donjon

foto: Hubert Bastiaens

Voorlopige beplanting vlinderheuvel
(voorgezaaid, spontaan of gekocht)

* duizendblad	* nachtsilene
* wilde bertram	* grote pimpernel
* kruipend zenegroen	* muurhaviks- kruid
* look-zonder-look	* tripmadam
* driedistel	* gele helmbloem
* Spaanse ruiter	* knopig helm- kruid
* knooppkruid	* wilde tijm
* grote centaurie	* gele kamille
* veldhondstong	* wede
* wilde peen	* knolspirea
* slangekruid	* ijzerhard
* weidehavikskruid	* ruige weegbree
* wilde kamperfoelie	* wilde reseda
* Sint-Janskruid	* bont kroonkruid
* zandblauwtje	* blauw glidkruid
* beemdtkroon	* veldsalie
* breedbladige lathyrus	* muizenoor
* hartgespan	* nachtsilene
* margriet	* beemdooievaarsbek
* vlasbekje	* Noorse ganzerik
* wilde kamperfoelie	* Arnica
* gewone rolklaver	... en natuurlijk
* gewone wederik	nog een aantal
* kruipend stalkruid	spontane eenjari-
* kattedoorn	gen, zoals klapro-
* wilde marjolein	zen, echte kamil-
* adderwortel	le, korenbloem,
* tormentil	wilde ridderspoor,
* duifkruid	bingelkruid, rood
* zeepkruid	guichelheil e.d. en
* muurpeper	varensoorten
* muurleeuwenbek	langs de hagen.
* echte guldenroede	Daarnaast groeien
* blauwe knoop	uiteraard in de
* gele morgenster	overige tuindelen
* paarse morgenster	ook bijzonder
* echte valeriaan	aantrekkelijke
* steenanjer	soorten voor vlin-
* grasanjer	ders.
* prachtanjer	Enige literatuur-
* lange ereprijs	tips:
* brede ereprijs	* De Dikke Za-
* grasklokje	denlijst van de
* kluwenklokje	Cruydt-hoeck;
* akkerklokje	* Uw tuin vol
* weideklokje	vlinders , Liesbeth
* rapunzelklokje	ten Hallers, Vlin-
* kleine kaardebol	derstichting, Wa-
* grote teunisbloem	geningen;
* koningskaars	* Vlindervrien-
* mottekruide	delijk Openbaar
* bosrank	Groen , De Vlin-
* bosandoorn	derstichting, Wa-
* geel vingerhoeds- kruid	geningen (meest
* verfbrem	uitgebreide lijst
* vijfdelig kaasjeskruid	nektar- en waard-
* muskusaasjeskruid	planten).
* meidoorn	
* blaassilene	

af aan een geliefd plekje
voor muggenlarven...

Voorzaaien en planten

Vanaf de lente 1996 be-
gonnen we voor de 'Spij-
kerbult' uit Cruydt-hoeck-
zaad planten voor te kwe-
ken en later in het jaar,
maar ook nog in de afge-
lopen lente plantten we
deze op geschikte plekken
uit.

Daarnaast kochten we bij
De Keltenhof en De
Schutsboom passende
planten voor de heuvel:
schaduwplanten, muur-
planten en vooral vlinder-
dracht- en -waardplanten
(zie ook kader hiernaast).

Ondertussen kwam er een
nieuwe 'heuvelwerker' bij:
Sonja Meijer, die samen
met mij veel aandacht be-
steedde aan de beplanting
van de terrassen, muren
en schaduwstroken. Het is
allemaal nog pril - we kochten van alle
soorten maar twee tot vijf exemplaren -
de natuur doet de rest wel!
Aangevuld met eenjarigen en leuke
spontane aanwinsten zoals klaprozen,
korenbloemen, duivekervelf, guichel-
heil en teunisbloemen oogt het geheel
al aardig voor een eerste groeiseizoen.

**Geen bouw materiaal blijft meer on-
ontdekt**

Want het bouwen op zich blijft boeien:
Ruud heeft ondertussen een fraaie to-
ren als contrapunt voor de *konings-
stoel* tegen de haag aangebouwd (ca. 3
meter hoog, van mooie rode bakste-
nen), waar we ooit vleermuizen in ho-
pen te mogen signaleren.

Ook enkele kruiwagens vol mooie lei-
platen van de dakrestauratie van de na-
bijge kerk ontgingen zijn waakzame jut-
tersoog niet - hiermee bouwden we een
leibiotop vóór de donjon. In Amstel-
veen weten ze wat we hierop het best
kunnen uitzaaien!

En al lang praten we over een passende
brug naar de vlinderheuvel (zo heet hij
nu). Van bakstenen natuurlijk, licht ge-
bogen. Hoe doe je dat? Ruud vroeg het
aan een kennis met metselervaring en
na een dagje meelopen op een praktijk-

Hubert Bastiaens aan het werk bij de *koningsstoel*

foto: Marianne van Lier

school in Ede denkt hij de bouw van de
brug wel aan te durven. Met het funda-
ment zijn we onlangs begonnen.

Onderwijl zit Hubert te broeden over
de beste manier hoe hij een 'moscasca-
de' zou kunnen realiseren.

Tot slot

Ook al lijkt de vlinderheuvel langzaam
maar zeker zijn voltooiing te naderen,
verfijning en aanvulling van het bouw-
sel gaan nog een tijd door, reparaties
houden nooit op (planten- en vorst-
schade, kindererosie b.v.) maar vooral
het intensieve en fijnmazige beheer-
werk zullen een blijvende bron van ge-
not op allerlei korte of langere momen-
ten van de dag blijven.

Genieten doen we nu al van de vogels
in de hagen rondom, de eerste padden,
insecten, planten, uitzichten, schaarse
rustmomenten en het dromen over toe-
komstige gebeurtenissen en gasten.

En uiteraard bent u, lezer, over enige
tijd (als de brug klaar is) hartelijk wel-
kom om te komen kijken naar ons
droombouwsel van afgekeurd en afge-
dankt materiaal. □

Meer informatie:

Willy Leufgen, Kloosterstraat 7, 6641
KW Beuningen, 024-6771974